

Recenzia

Wojtal, A. Z. 2013. Species composition and distribution of diatom assemblages in spring waters from various geological formations in southern Poland. *Bibliotheca Diatomologica*, Volume 59, 436 pp. cena brožovanej knihy: 159 €.

Poľská diatomologička Agata Wojtal predstavuje v knižnej forme v edícii *Bibliotheca Diatomologica* rozsievkovú flóru 62 prameňov a piatich prirodzených výverov a umelých vrtov pohorí južného Poľska, oblasti s rôznymi geologickými, hydrologickými a ekologickými podmienkami. Bohatosť oživenia prameňov rozsievkami (spolu 520 determinovaných taxónov) je zachytená na 170 tabuliach s viac ako 2000 mikrofotografiami, pričom asi polovica je z elektrónového mikroskopu. Pri vyhodnocovaní rozsievkových spoločenstiev sú komentované nielen bežne sa vyskytujúce rozsievky, ale pozornosť sa venuje aj veľmi zriedkavým taxónom. Autorka opísala nový rod *Crenotia* pre časť zástupcov rodu *Achnanthes*, uskutočnila tak 5 kombinácií, menovite *Crenotia angustior* (Grunow) Wojtal, *C. gibberula* (Grunow) Wojtal, *C. grimmei* (Krasske) Wojtal, *C. rumrichorum* (Lange-Bertalot) Wojtal a *C. thermalis* (Rabenhorst) Wojtal. Cenné pre vedu sú opisy troch nových penátnych rozsievok z rôznych typov prameňov, a to *Eunotia chelmicikii*, *E. oligotraphenta*, *Stauropora lanceolata*. Pri ostatných nájdených rozsievkach sú uvedené iba sporé údaje o rozmeroch schránok, tento nedostatok však vyvažuje fotografická dokumentácia zachytávajúca časť ich morfolologickej variability. Textová časť je doplnená údajmi o rozšírení a ekológii jednotlivých druhov, ktorá sa opiera aj o vlastné vyhodnotenia spoločenstiev (pomocou rôznych štatistických analýz) v spojitosti s chemickými parametrami a s vyhodnotením stupňa znečistenia prameňov, vrátane zmien zapríčinených ľudskými činnosťami, napr. poľnohospodárstvom alebo urbanizáciou.

Kľúčové faktory ovplyvňujúce rozšírenie rozsievok v prameňoch rôzneho charakteru sú v knihe náležite diskutované, čo ocenia najmä hydrobiológovia a ekológovia pri vyhodnocovaní zmien bentosových spoločenstiev mikroorganizmov. Nakoľko študované územie hraničí so Slovenskom, poznatky o rozsievkovej flóre južného Poľska sú významné aj pri algologickom štúdiu ekologicky obdobných lokalít u nás.

Alica HINDÁKOVÁ

Recenzia

Knappe J. & Huth K. 2014. Rotalgen des Süßwassers in Deutschland und angrenzenden Gebieten. J. Cramer in der Gebrüder Borntraeger Verlagsbuchhandlung. Bibliotheca Phycologica, Vol. 118, 142 pp. ISBN 978-3-443-60045-7, ISSN 0067-8122.

Podľa Grahama a Wilcoxa (2000) z celkového počtu 5500 všetkých druhov červených rias iba 150 sú sladkovodné a terestrické druhy, ostatné sú morské alebo brakické. Mnohé z nich sú na rozdiel od makroskopických morských zástupcov mikroskopické alebo dokonca jednobunkové. Kokálne typy sa vyskytujú na vlhkej pôde (*Porphyridium*, *Chrootheca*) alebo na zmáčaných skalách (*Rhodospora*), v planktóne celkom absentujú. Vlákňité červené riasy rastú zväčša v prameniskách, litoráli potokov a jazier (*Compsopogon*, *Bangia*, *Audouinella*, *Hildebrandia*), najčastejšie na zatienených a chladných miestach.

V ostatných rokoch sa publikovali v Nemecku dve pozoruhodné monografie o červených riasach. Prvá z nich vyšla v edícii *Süßwasserflora von Mitteleuropa* od autorov Pertti Eloranta a Janina Kwandrans v r. 2011, druhú uverejnili v r. 2014 Johanna Knappe a Klaus Huth v edícii *Bibliotheca Phycologica* pod názvom „Rotalgen des Süßwassers in Deutschland und angrenzenden Gebieten“. Zvolená štruktúra kníh aj použitá taxonómia je u oboch kníh podobná, ale nie celkom identická. Okrem odlišných jazykov by sme mohli uviesť, že u prvej knihy boli vo väčšom rozsahu použité čiernobiele fotografie rias, u druhej kresby. V druhej knihe je zaradená aj farebná tabuľa s rôznymi druhmi červených rias a údaje o ich rozšírení v Nemecku a v okolitých štátoch (prípadne aj inde) sú bohatšie.

Texty knihy o stavbe stielok, morfolologickej variabilite, životných cykloch a ekológii sú v recenzovanej knihe vypracované podľa bežných zvyklostí. Literárny zoznam je vyčerpávajúci, obsahuje staršie aj najnovšie práce. Do knihy neboli zaradené termofilné druhy opísané z Talianska (*Cyanidium caldarium*, *Cyanidiochyzon melovae*, *Galdieria sulphurica*). Rovnako tak som nenašiel index vedeckých mien červených rias. Autorom možno ďalej vytknúť jednu formálnu chybu týkajúcu sa názvu lokality jednobunkovej riasy *Dixoniella grisea* (s. 29): správne má byť Piešťany (W Slovakia), a nie Prestany (W-Slovenien). Zámena názvu našej krajiny so Slovinskom však nie je u cudzincov zriedkavá.

Knihy je určená pre botanikov ako aj pre aplikovaných hydrobiológov, ktorí ocenia najnovšiu vedeckú nomenklatúru a množstvo ekologických údajov o tejto vzácnnej skupine rias.

FRANTIŠEK HINDÁK

Recenzia

Řepka, R. & Grulich, V. 2014. Ostřice České republiky. Terénní obrazový průvodce. Vydal Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie Lesnické a dřevařské fakulty Mendlovy univerzity Brno, v spolupráci s ČSOP ZO Hořepník Prostějov v edicii Lesnická práce. 208 strán, 518 obrázkov. ISBN 978-80-7458-066-6. Cena: približne 10 €.

Nedávno vyjedená kniha automaticky vyzýva čitateľa porovnať ju s predošlým dielom z pera prvého autora (Řepka, R., Mokřadní ostřice České republiky, 2007). Vtedy na kvalitnej kriede sa odprezentovalo 58 ostríc viazaných na najvlhkejšie prostredie tečúcich vôd, močiarov, rašelinísk a vlhkých lúk. Nie veľmi vhodný formát A4 neumožnil používať publikáciu priamo v teréne. Tento nedostatok do istej miery zostáva aj pri novej publikácii. Hoci je formátovo prijateľnejšia (\pm B5), mäkká väzba a lepené strany ju predurčujú, aby zostala doma na stole.

Autori zoradili všetky ostřice systematicky po podrodoch a sekciiach, čím sa podobné taxóny držia pospolu a umožňujú pri určovaní praktické „preklikávanie“ na malom počte strán. Autorom išlo o dodržanie didaktického a pre bežného užívateľa najpraktickejšieho riešenia.

Podrobný kľúč na určovanie ostríc nájdeme na stranách 18–29. Je napísaný veľmi prehľadne, avšak obsahuje množstvo odborných terminov. Preto je potrebné pred začiatkom jeho používania venovať istý čas textu na stranách 9–17, kde je stručný morfológický opis ostríc, špeciálne zameraný na desať najdôležitejších morfológických znakov. Bez tejto kapitoly sa čitateľ bude v kľúči orientovať ťažko. Väčšina nielen amatérskych botanikov však nakoniec asi aj tak zahájí určovanie podľa obrazových tabulí v špeciálnej časti.

Každý taxón je tu predstavený na dvojstrane – vľavo je veľmi podrobný opis postupne cez celkový habitus, podzemné orgány, byle, listy až ku kvetenstvám. Veľká pozornosť je venovaná samozrejme plodom (nažkám), kde je spravidla sústredených najviac diferencujúcich znakov. Autori zvýraznili najdôležitejšie znaky podčiarknutým písmom. Niekde je podčiarknutého textu viac ako 2/3 a to znamená, že pozorné čítanie a porovnávanie s podobnými druhmi je skutočne žiaduce. Každý opis doplní informácia o typickom biotope a informácia o rozšírení. Toto posledné je na pravej strane vyjadrené aj sieťovou mapkou, ktorá ukazuje súčasný stav poznania. Nie všetky biele miesta znamenajú, že by sa tam daný druh nevyskytoval. Platí to najmä u bežne rozšírených, napr. hneď u prvého druhu *Carex hirta*. Menej časté taxóny sú vymapované v kvadrantoch a niektoré sú skutočne vzácne, napr. endemická *C. derelicta*, alebo *C. pseudobrizoides*, známa z jedinej lokality, ale aj dvojlokalitová *C. macroura*, čo je inak bežný druh na Sibíri, a iné. Myslíme si, že by bola vhodná aspoň stručná, jednou vetou, informácia o celkovom areáli jednotlivých druhov a v rámci neho uvedenie výskytu v Českej republike. Zároveň pri fytogeograficky významných druhoch (napr. výskyt v ČR na hranici celkového rozšírenia, reliktoch) túto skutočnosť uviesť. Veď práve v čeľadi *Cyperaceae* a zvlášť v rode *Carex* je viacero vzácných, reliktných druhov. V knihe tieto informácie nájdeme len pri niektorých taxónoch, pri väčšine však chýbajú.

V každom prípade je vydanie knihy Ostřice České republiky vynikajúci počín a sme presvedčení, že určite aj vďaka tejto publikácii sa nájdú noví záujemcovia, či už medzi amatérmi, ale aj v radoch profesionálnych botanikov, o tieto nenápadné, ale zároveň zaujímavé druhy rastlín. A keďže ostřice ČR sa až na malé výnimky takmer celkom prekrývajú s ostrícami rastúcimi na Slovensku, táto kniha poslúži rovnako dobre botanikom v oboch republikách. A možno práve s jej pomocou aj na Slovensku ktosi nájde a určí napr. druh *Carex obtusata*, ktorého výskyt bol v ČR potvrdený iba nedávno a zároveň je jedným z mála, ktorý nie je na rozdiel od našich západných susedov vo flóre Slovenska dosiaľ známy.

DANIEL DITĚ & MILAN VALACHOVIČ